

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)
9 februarie 1995*

**Société d'importation Édouard Leclerc-Siplec
împotriva
TF1 Publicité SA și M6 Publicité SA**

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare,
formulată de Tribunal de commerce din Paris

„Telepublicitate – Libera circulație a mărfurilor
și a serviciilor”

În cauza C-412/93,

având drept obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de Tribunal de commerce din Paris, de pronunțare, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

Société d'importation Édouard Leclerc-Siplec

și

1) TF1 Publicité SA,

2) M6 Publicité SA,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 30, 85, 86, 5 și a articolului 3 litera (f) din Tratatul CEE și a Directivei nr. 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune (JO L 298, p. 23, ediție specială în limba română: capitol 06 volum 01 p. 215 - 222),

CURTEA (Camera a șasea),

* Limba de procedură: franceza.

compusă din domnii F. A. Schockweiler, președinte de cameră, P. J. G. Kapteyn (raportor), G. F. Mancini, C. N. Kakouris și J. L. Murray, judecători,

avocat general: domnul F. G. Jacobs,

grefier: domnul H. von Holstein, grefier adjunct,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

— pentru Leclerc-Siplec, de Bruno Cavalié, avocat în Baroul din Paris,

— pentru TF1 Publicité, de Louis Bousquet, avocat în Baroul din Paris,

— pentru M6 Publicité, de Pierre Deprez și Philippe Dian, avocat în Baroul din Paris,

– pentru guvernul francez, de Jean-Louis Falconi, secretar pentru Afaceri Externe la Direcția pentru probleme juridice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, și de Catherine de Salins, subdirector în cadrul aceleiași direcții, în calitate de agenți,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de Richard Wainwright, consilier juridic principal, în calitate de agent, asistat de Hervé Lehman, avocat în Baroul din Paris,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale Leclerc-Siplec, reprezentat de Bruno Cavalié, ale TF1 Publicité, reprezentat de Olivier Sprun, avocat în Baroul din Paris, ale guvernului francez, reprezentat de Jean-Louis Falconi, și ale Comisiei, reprezentată de Richard Wainwright, asistat de Hervé Lehman, în ședința din 7 iulie 1994,

după ascultarea concluziilor avocatului general, în ședința din 24 noiembrie 1994,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Hotărârea din 27 septembrie 1993, primita la Curte la 4 octombrie 1993, Tribunal de commerce din Paris a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare preliminară privind interpretarea articolului 30, 85, 86, 5 și 3 litera (f) din Tratatul CEE, precum și Directiva 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la

desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune (JO L 298, p. 23, ediție specială în limba română: capitol 06 volum 01 p. 215 – 222, denumită în continuare „directiva”).

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unui litigiu între societatea de import Édouard Leclerc-Siplec (denumită în continuare „Leclerc-Siplec”) și societățile TF1 Publicité (denumită în continuare „TF1”) și M6 Publicité (denumită în continuare „M6”), cu privire la refuzul acestor ultime societăți de a difuza un mesaj publicitar privind distribuția de carburant în supermarketurile Leclerc, pe motiv că articolul 8 din Decretul nr. 92-280 din 27 martie 1992 adoptat pentru punerea în aplicare a articolului 27 alineatului (1) din Legea din 30 septembrie 1986 privind libertatea de comunicare și de fixare a principiilor generale privind regimul aplicabil publicității și sponsorizării (JORF din 28 martie 1992, p. 4313, denumit în continuare „decretul”) exclude din telepublicitate sectorul distribuției.

3 Leclerc-Siplec, care a introdus acțiuni împotriva TF1 și M6 în fața Tribunal de commerce de Paris și a considerat că articolul 8 din decret contravine mai multor dispoziții din tratat și din directivă, a propus tribunalului să adreseze întrebări Curții cu privire la acest aspect. TF1 și M6, cu toate că erau pârâte, au susținut un punct de vedere identic cu cel al Leclerc-Siplec. În plus, TF1 a indicat că punctul de vedere al Curții de Justiție ar trebui să aibă un caracter general și să se refere nu doar la distribuția, ci la toate sectoarele excluse de la transmisia prin intermediul antenei, în decret.

4 Instanța de trimitere, după ce a constatat că diverse organisme consultate precum Secretariatul de Stat pentru Comunicare, Conseil supérieur de l’audiovisuel (Consiliul Superior al Audiovizualului, denumit în continuare „CSA”) și Bureau de vérification de la publicité (Biroul de Verificare a Publicității) au confirmat interpretarea TF1 și M6, în conformitate cu care mesajul în cauză intra sub incidența interdicției adoptate prin articolul 8 din decret, a suspendat judecata și a solicitat Curții de Justiție

„să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la întrebarea dacă articolele 30, 85, 86, 5 și articolul 3 litera (f) din tratat, precum și Directiva 89/552/CEE din 3 octombrie 1989 trebuie să fie interpretate ca interzicând ca un stat membru, pe cale legislativă sau normativă, să excludă din telepublicitate sectoarele activității economice, dintre care în special cel al distribuției și, în general, dacă articolul 8 din decretul din 27 martie 1992 poate fi considerat ca fiind compatibil cu textele menționate anterior.”

5 În conformitate cu articolul 8 din decret, se interzice „publicitatea privind, pe de o parte, produsele a căror telepublicitate face obiectul unei interdicții legislative și, pe de altă parte, produsele și sectoarele economice următoare:

— băutură conținând peste 1,2 conținut de alcool;

— publicații literare;

— cinema;

— presă;

— distribuția, cu excepția departamentelor și a teritoriilor de peste mări, precum și a colectivităților teritoriale Mayotte și Saint-Pierre-et-Miquelon.”

6 Articolul 21 din decret prevede faptul că CSA exercită controlul dispozițiilor acestuia.

7 Din deciziile CSA rezultă că mesajele publicitare ale „producătorilor distribuitori”, cărora nu se aplică interdicția privind telepublicitatea, nu trebuie să facă trimitere la circuitele de distribuție ale produselor.

Cu privire la competența Curții

8 Comisia observă, cu titlu introductiv, că cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare este inadmisibilă. În opinia acesteia, din hotărârea de trimitere rezultă că instanța națională nu este sesizată cu niciun litigiu, întrucât cererea prezentată de către Leclerc-Siplec urmărește pur și simplu obținerea unei hotărâri preliminare. În orice caz, în condițiile în care, la sugestia TF1, această instanță a extins întrebarea propusă de Leclerc-Siplec la sectoare ale activității economice, altele decât cel al distribuției care făcea obiectul acesteia, instanța de trimitere a adresat o întrebare preliminară privind un litigiu care nu există, nici măcar în stare latentă, între părți.

9 Mai întâi, este necesar să se amintească faptul că, în temeiul articolului 177 din tratat, atunci când în fața unei instanțe naționale dintr-un stat membru se adresează o întrebare privind interpretarea tratatului sau a actelor derivate adoptate de către instituțiile comunitare, această instanță poate, în cazul în care estimează că o decizie este necesară pentru a pronunța hotărârea, să solicite Curții să se pronunțe cu privire la această problemă.

10 În cadrul acestei proceduri de trimitere, instanța națională, care este singura care cunoaște direct faptele cauzei, este cea mai îndreptățită să aprecieze, având în vedere particularitățile acesteia, necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a-și pronunța hotărârea (a se vedea Hotărârile din 29 noiembrie 1978, Pigs Marketing Board, 83/78, Rec., p. 2347, din 28 noiembrie 1991, Durighello, C-186/90, Rec., p. I-5773 și din 16 iulie 1992, Meilicke, C-83/91, Rec., p. I-4871, punctul 23).

11 În consecință, atunci când întrebările adresate de instanța națională se referă la interpretarea unei dispoziții de drept comunitar, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (a se vedea Hotărârea din 8 noiembrie 1990, Gmurzynska-Bscher, C-231/89, Rec.p. I-4003, punctul 20).

12 Cu toate acestea, Curtea a amintit că intră în atribuțiile sale, pentru a-și verifica propria competență, să examineze condițiile în care aceasta era sesizată de către instanța națională. Spiritul de colaborare care trebuie să prevaleze în funcționarea acțiunii pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare implică faptul că, în ceea ce o privește, instanța națională ia în considerare funcția încredințată Curții, care este aceea de a contribui la administrarea justiției în statele membre, și nu de a formula opinii consultative cu privire la anumite întrebări generale sau ipotetice (Hotărârea din 16 decembrie 1981, Foglia, citată anterior, punctele 18 și 20, și Hotărârea din 3 februarie 1983, Robards, punctul 19, 149/82, Rec., p. 171).

13 Doar având în vedere această misiune Curtea a considerat că nu are competența de a se pronunța cu privire la o întrebare preliminară adresată în fața unei instanțe naționale, atunci când interpretarea dreptului comunitar nu are nicio legătură cu realitatea sau obiectul acțiunii principale.

14 În speță, nu pare deloc contestabil faptul că, astfel cum a observat guvernul francez, obiectul acțiunii principale este, pentru Leclerc-Siplec, ca instanța de trimitere să constate incompatibilitatea cu dreptul comunitar a refuzului TF1 și M6 de a difuza un mesaj publicitar privind distribuția de carburant în temeiul articolului 8 din decret. Faptul că părțile din acțiunea principală sunt de acord cu privire la rezultatul care trebuie obținut nu aduce în nici un fel atingere caracterului real al acțiunii în cauză.

15 Rezultă că întrebarea adresată, în măsura în care aceasta se referă la acest obiect, răspunde unei nevoi obiective inerente soluționării acțiunii principale. În schimb, acest lucru nu este valabil în ceea ce privește interdicția de a difuza telepublicitatea în favoarea altor produse sau sectoare economice.

16 Din punctele menționate anterior rezultă că este necesar să se răspundă la întrebarea adresată, în măsura în care aceasta se referă la excluderea telepublicității din sectorul economic al distribuției.

Cu privire la interpretarea dispozițiilor vizate de întrebarea preliminară

17 Întrebarea adresată, astfel delimitată, se rezumă la a ridica problemele de a ști dacă articolul 30 din tratat, articolele 85 și 86, citite în coroborare cu articolul 3 litera (f) și articolul 5 din tratat și, respectiv, cu directiva trebuie să fie interpretate în sensul că acestea se opun faptului ca un stat membru, pe care normativă, să interzică difuzarea de mesaje publicitare în favoarea sectorului economic al distribuției de către radiodifuzorii de televiziune stabiliți pe teritoriul acestuia.

Cu privire la articolul 30 din tratat

18 Conform unei jurisprudențe constante, constituie o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative orice măsură care poate împiedica, în mod direct sau indirect, efectiv

sau potențial, comerțul intracomunitar (Hotărârea din 11 iulie 1974, Dassonville, 8/74, Rec., p. 837, punctul 5).

19 O măsură legislativă sau de reglementare precum cea în acțiunea principală, care interzice telepublicitatea în sectorul distribuției, nu are ca obiect reglementarea schimburilor de mărfuri între statele membre. De altfel, această interdicție nu afectează posibilitatea pentru distribuitori de a utiliza alte forme de publicitate.

20 Este adevărat că o astfel de interdicție poate restrânge volumul vânzărilor și, prin urmare, volumul vânzărilor produselor care provin din alte state membre, în măsura în care aceasta lipsește pe distribuitori de o anumită formă de promovare a produselor distribuite. Cu toate acestea, este necesar să se întrebe dacă această eventualitate este suficientă pentru a califica interdicția în cauză drept o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative aplicate importului, în sensul articolului 30 din tratat.

21 În această privință, este necesar să se amintească faptul că nu poate aduce atingere în mod direct sau indirect, efectiv sau potențial, comerțului între statele membre, în sensul jurisprudenței Dassonville, citată anterior, aplicarea asupra produselor provenite din alte state membre a unor dispoziții naționale care limitează sau interzic anumite modalități de vânzare, cu condiția ca acestea să se aplice tuturor operatorilor în cauză care își exercită activitatea pe teritoriul național și cu condiția ca acestea să afecteze în același mod, în drept și în fapt, comercializarea produselor naționale și a celor provenite din alte state membre. În fapt, atunci când aceste condiții sunt îndeplinite, aplicarea reglementărilor de acest tip la vânzarea produselor provenite dintr-un alt stat membru și care îndeplinesc normele stabilite de statul respectiv nu este de natură să împiedice accesul lor pe piață sau să le împiedice accesul mai mult decât l-ar împiedica pe cel al produselor naționale. Prin urmare, aceste reglementări nu intră sub incidența domeniului de aplicare a articolului 30 din tratat (a se vedea Hotărârea din 24 noiembrie 1993, Keck și Mithouard, C-267/91 și C-268/91, Rec., p. I-6097, punctele 16 și 17, și Hotărârea din 15 decembrie 1993, Huenermund și alții, C-292/92, Rec., p. I-6787, punctul 21).

22 Or, fiind vorba de o dispoziție precum cea în acțiunea principală, este necesar să se constate că aceasta se referă la modalitățile de vânzare, prin faptul că aceasta interzice o anumită formă de promovare (telepublicitate) a unei anumite metode de comercializare (distribuție) de produse.

23 În plus, aceste dispoziții, care se aplică fără a se face distincție în funcție de produse pentru toți operatorii economici în sectorul distribuției, chiar dacă aceștia sunt în același timp și producători și distribuitori, nu aduc atingere comercializării produselor care provin din alte state membre într-un mod diferit de cel al produselor naționale.

24 În aceste condiții, este necesar să se răspundă că articolul 30 din tratat trebuie să fie interpretat în sensul că nu se aplică în cazul în care un stat membru, pe cale legislativă sau normativă, interzice difuzarea de mesaje de telepublicitate în favoarea sectorului economic al distribuției.

Cu privire la articolele 85 și 86 citite în coroborare cu articolele 3 litera (f) și 5 din tratat

25 Este necesar să se amintească, în această privință, că, articolele 85 și 86 din tratat, ca atare, se referă doar la comportamentul întreprinderilor și nu vizează măsurile legislative sau de reglementare adoptate de către statele membre. Cu toate acestea, dintr-o jurisprudență constantă rezultă că articolele 85 și 86, citite în coroborare cu articolul 5 din tratat, impun statelor membre să nu ia sau să nu mențină în vigoare măsuri, fie ele de natură legislativă sau de reglementare, care ar putea elimina efectul util al regulilor de concurență aplicabile întreprinderilor. În temeiul chiar acestei jurisprudențe constante, acesta este și cazul în care un stat membru fie impune sau favorizează încheierea de înțelegeri contrare articolului 85 sau consolidează efectele unor astfel de înțelegeri, fie privează propria legislație de caracterul său oficial prin delegarea în favoarea operatorilor privați a responsabilității de a lua decizii de intervenție care să afecteze sectorul economic (a se vedea Hotărârea din 21 septembrie 1988, Van Eycke, 267/86, Rec. p. 4769, punctul 16 și, în ultimul rând, Hotărârea din 2 iunie 1994, Tankstation 't Heukske și Boermans, C-401/92, Rec. p. I-2199, punctul 16).

26 În speță, nici un element din dosar nu permite să se ajungă la concluzia că dispozițiile naționale în cauză impun sau favorizează comportamente anticoncurențiale și nici nu consolidează efectele unei înțelegeri preexistente.

27 Prin urmare, este necesar să se răspundă că articolele 85 și 86 citite în coroborare cu articolele 3 litera (f) și 5 din tratat nu se aplică în cazul unor astfel de dispoziții naționale.

Cu privire la Directiva nr. 89/552

28 Principalul obiectiv al directivei, care a fost adoptat în temeiul articolului 57 alineatul (2) și al articolului 66 din tratat, constă în a asigura libera difuzare a programelor de televiziune.

29 În acest scop, aceasta prevede, astfel cum rezultă din cel de-al treisprezecelea și al paisprezecelea punct, dispozițiile minime care trebuie respectate de către programele care provin din Comunitate și care sunt destinate receptării în interiorul acesteia și, în special, de către programele destinate unui alt stat membru.

30 Pentru a realiza acest obiectiv, directiva, în cadrul capitolului II consacrat dispozițiilor generale, impune, pe de o parte statelor membre de origine a programelor să asigure respectarea, de către organisme de televiziune aflate sub jurisdicția acestora, a dispozițiilor directivei [articolul 3 alineatul (2)] și, pe de altă parte, statelor membre de receptare de a asigura libertatea de receptare și de a nu împiedica retransmisia pe teritoriul acestora de programe care provin din alte state membre din motive care intră sub incidența domeniilor coordonate de directivă, fără a aduce atingere capacității acestora de a suspenda în mod provizoriu programele în anumite cazuri bine determinate [articolul 2 alineatul (2)].

31 În conformitate cu articolul 3 alineatul (1) prevăzut în același capitol, statele membre au capacitatea, în ceea ce privește organismele de televiziune care se află sub jurisdicția acestora, de a prevedea norme mai stricte sau mai detaliate în domeniile reglementate de această directivă.

32 Domeniile coordonate de această directivă includ dispozițiile minime care trebuie respectate de către statele membre de origine ale programelor în materie de telepublicitate, care sunt menționate la capitolul IV.

33 Două articole menționate în capitolul IV autorizează statele membre de origine a programelor să deroge de la unele dintre dispozițiile acestora privind condițiile în care publicitatea poate fi difuzată.

34 În primul rând, articolul 19 le permite acestora să prevadă norme mai stricte decât cele de la articolul 18 pentru timpul de programare și modalitățile de transmisie televizată a organismelor de televiziune care se află sub jurisdicția acestora.

35 În al doilea rând, articolul 20, fără a aduce atingere articolului 3, le autorizează pe acestea, în conformitate cu dreptul comunitar, să prevadă condiții, altele decât cele stabilite la articolul 11 alineatele (2) – (5), și la articolul 18 pentru emisiunile care sunt destinate doar teritoriului național și care nu pot fi receptate, direct sau indirect, într-unul sau mai multe alte state membre.

36 Este un lucru cert că nici articolul 19 și nici articolul 20 nu pot servi drept bază pentru interdicerea de către un stat membru a telepublicității în sectorul economic al distribuției.

37 Prin urmare, se pune întrebarea dacă o astfel de interdicție poate fi întemeiată pe articolul 3 alineatul (1) din directivă.

38 Pentru a determina domeniul de aplicare a articolului 3 alineatul (1) din directivă, este necesar să se examineze, mai întâi, problema de a clarifica dacă statele membre pot, în temeiul acestei dispoziții, să impună organismelor de televiziune aflate sub jurisdicția acestora norme mai stricte decât cele prevăzute la capitolul IV, excepție făcând circumstanțele definite la articolele 19 și 20.

39 În cazul în care reiese deja din modul de redactare a articolului 20 că această dispoziție se aplică fără a aduce atingere articolului 3, o astfel de precizie, în schimb, nu este prevăzută la articolul 19 din directivă.

40 Cu toate acestea, nu se poate deduce din cele de mai sus că această capacitate a statelor membre de a impune norme prea stricte în materie de telepublicitate și de sponsorizare este limitată la circumstanțele definite la articolul 19 din directivă.

41 O astfel de interpretare goleşte de obiectul său articolul 3 alineatul (1) din directivă, în calitate de dispoziție generală, într-un domeniu esențial reglementat de această directivă.

42 Or, nu rezultă nici din punctele și nici din obiectivul directivei că articolul 19 trebuie să fie interpretat ca lipsind statele membre de capacitatea care le-a fost recunoscută prin articolul 3 alineatul (1).

43 Într-adevăr, cel de-al douăzeci și șaptelea punct se referă, în termeni generali și fără a o limita la circumstanțele definite la articolul 19, la capacitatea statelor membre de a fixa norme mai stricte sau mai detaliate decât normele minime și criteriile la care este supusă telepublicitatea în temeiul acestei directive.

44 În plus, realizarea obiectivului directivei care constă în a asigura libera difuzare a emisiunilor de televiziune conforme cu normele minime prevăzute de aceasta nu este nicidecum afectată, atunci când statele membre impun reguli mai stricte organismelor de televiziune care se află sub jurisdicția acestora în circumstanțe altele decât cele definite la articolul 19.

45 În continuare, în ceea ce privește obiectivul articolului 3 alineatul (1) din directivă, TF1 și M6 au susținut faptul că rezultă din cel de-al douăzeci și șaptelea punct că doar interesul consumatorului poate justifica instituirea unor norme mai stricte și că, prin excluderea distribuției telepublicității în temeiul unor anumite interese economice, decretul depășește dispozițiile directivei.

46 Acest argument nu poate fi reținut.

47 Cu toate că pare sugerată de acest punct, o astfel de interpretare nu se bazează pe redactarea articolului 3 alineatul (1) care nu prevede nici un fel de restricție în ceea ce privește interesele pe care statele membre le pot lua în considerare. În orice caz, acest punct nu exclude faptul că astfel de restricții pot fi justificate prin protecția intereselor, altele decât cele ale consumatorilor

48 Având în vedere cele menționate anterior, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că articolele 30, 85, 86, 5 și 3 litera (f) din tratat, precum și Directiva 89/552 trebuie să fie interpretate în sensul că acestea nu se opun faptului ca un stat membru, pe cale normativă, să interzică difuzarea de mesaje publicitare în favoarea sectorului economic al distribuției de către organismele de televiziune stabilite pe teritoriul acestuia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

49 Cheltuielile efectuate de guvernul francez și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața

instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea),

pronunțându-se cu privire la întrebarea care i-a fost adresată de tribunal de commerce din Paris, prin hotărârea din 27 septembrie 1993, declară:

Articolele 30, 85, 86, 5 și 3 litera (f) din Tratatul CEE, precum și Directiva 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune trebuie să fie interpretate în sensul că acestea nu se opun faptului ca un stat membru, pe cale legislativă sau normativă, să interzică difuzarea de mesaje publicitare în favoarea sectorului economic al distribuției de către organismele de televiziune stabilite pe teritoriul acestuia.

Schockweiler

Kapteyn

Mancini

Kakouris

Murray

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, 9 februarie 1995.

Grefier

Președintele Camerei a șasea

R. Grass

F. A. Schockweiler